
АБАЙ
Дүниеде, сірә,
сендей маған
әкар әкөк,

АБАЙ
Дүниеде, сірә,
сендей маған
жақ жақ.

Алматы
«Жалын»
1990

84 Қаз7—5

A 13

Суретшісі Қадырбек Кәметов

A $\frac{4702250102-133}{408(05)90}$ 16—89

ISBN 5—610—00438—2

84 Қаз7—5

©«Жалын» баспасы, 1990

Айттым сәлем,
Қалаиқас

Мен сәлем жазамын,
Қарағым қалқама.
Қайғыңнан **азамын,**
Барушы айта ма?

Күн бойы күтемін
Келер деп хабарың,
Қайғырмай не етемін,
Бізде **жоқ** назарың.

Көңілге жұбаныш,
Сен едің **базарым.**
Сенсіз жоқ қуаныш,
Тозды енді ажарым.

Қақтаған ақ күмістей кең маңдайлы,
Аласы аз қара көзі нұр **жайнайды.**
Жіңішке қара қасы сызып қойған,
Бір жаңа ұқсатамын туған айды.
Мандайдан тура түскен қырлы **мұрын,**
Ақша жүз, алқызыл бет тіл б ай л айды.
Аузын ашса, көрінер кірсіз тісі,
Сықылды қолмен тізген, іш қайнайды.
Сөйлесе, сөзі әдепті **әм мағналы,**
Күлкісі бейне бұлбұл **құс** сайрайды.
Жұп-жұмыр, ақ торғындай **мойыны** бар,
Үлбіреген **тамағын** күн шалмайды.
Тақтайдай жауырыны бар, иығы тік,
Екі алма кеудесінде **қисаймайды.**
Сорақы ұзын да емес, **қысқа** да емес,
Нәзік бел тал шыбықтай бұрандайды.
Етіндей жас **баланың** білегі бар,
Ажымсыз **ақ** саусағы іске ыңғайлы.
Қолаң қара шашы бар жібек талды,
Торғындай толқындырып көз **таңдайды.**

Қызарып, сұрланып,
Лүпілдеп жүрегі.
Өзгеден ұрланып,
Өзді-өзі керегі.

Екі асық **құмарлы**,
Бір жолдан қайта алмай,
Жолықса ол зарлы,
Сөз жөндеп айта **алмай**.

Аяндап ақырын,
Жүрекпен алысып,
Сыбдырын, тықырын
Көңілмен танысып.

Дем **алыс** ісініп,
Саусағы суынып,
Белгісіз **қысылып**,
Пішіні құбылып.

Иығы **тиісіп**,
Төмендеп көздері.
Үндемей. сүйісіп,
Мас болып **өздері**.

Жанында жапырақ,
Үстінде жұлдыз да,
Елбіреп — қалтырап,
Жігіт пен ол **қыз** да.

Өзге ойдан тыйылып,
Бірімен бірі әуре,
Жүрекке құйылып,
Жан рахат бір сәуле.

Жүрегі елжіреп,
Буындар босанып,
Рахатпен әлсіреп,
Көзіне жас алып.

Жүйрік тіл, терен, **ой**,
Сол күнде қайда едің?
Ғашыққа **мойын қой**,
Жеңілдің, жеңілдің!

* * *

Білектей арқасында өрген бұрым,
Шолпысы сылдыр қағып жүрсе ақырын.
Кәмшат бөрік, ақ тамақ, қара қасты,
Сұлу қыздың көріп пе ең мұндай түрін?

Аласы аз қара көзі айнадайын,
Жүрекке ыстық тиіп салған сайын,
Үлбіреген ақ етті, ашық жүзді,
Тісі әдемі көріп пе ең қыздың жайын?

Бұраң бел, бойы сұлу, кішкене аяқ,
Болады осындай қыз некен-саяқ,
Піскен алма секілді тәтті қызды
Боламын да тұрамын көргендей-ақ.

Егерде қолың тисе білегіне,
Лүпілдеп қан соғады жүрегіңе.
Бетіңді таяп барсаң тамағына,
Шымырлап бу енеді сүйегіңе.

ЖІГІТ СӨЗІ

Айттым сәлем, Қаламқас,
Саған құрбан мал-мен бас.
Сағынғаннан сені ойлап,
Келер көзге ыстық жас.

Сенен артық жан тумас,
Туса туар — артылмас.
Бір өзіңнен басқаға
Ынтықтығым айтылмас.

Асыл адам айнымас,
Бір бетінен қайрылмас.
Көрмесем де, көрсем де,
Көңлім сенен айрылмас.

Көзім жатқа қарамас,
Жат та маған жарамас.
Тар төсекте төсінді
Иіскер ме едім жалаңаш?

Иығымда сіздің шаш
Айқаласып тайталас.
Ләззат алсақ болмай ма,
Көз жұмулы, көңіл мас?

Сізде сымбат, бізде ықылас,
Осы сөзім бәрі рас.
Сіздей жардың жалғанда
Қызығына жан тоймас.

Етің етке тигенде,
Демің тиіп сүйгенде,
Бой шымырлап, тән еріп,
Ішім оттай күйгенде.

Жүрек **балқып** игенде,
Ішкі **сырды** түйгенде,
Іздеп табар **сұңқармын**,
Жарастықты шүйгенде.

Қылығыңда жоқ оғат,
Қарап тойман жүз қабат.
Ыстық тартып барасың
Бір сағаттан бір сағат.

С із — қырғауыл жез қанат,
Аш **бетінді**, бер қарат,
Жақындай бер жуықтап,
Тамағыңнан аймалат.

ҚЫЗ СӨЗІ

Қиыстырып мақтайсыз
Ойласаң не таппайсыз?
Бізде ерік жоқ, өзің біл,
Әлденеге бастайсыз.

Віз де әркімді байқаймыз,
Тап бергеннен тайқаймыз.
Сіздей асыл кез болса,
Қайтіп басты шайқаймыз?

Ақылыңа сөзің сай,
Сіз — жалын шоқ, біз — бір май;
Ыстық сөзің кірді ішке,
Май тұра ма шыжымай.

Қабыл көрсең, **көңілім жай,**
Тастап кетсең, япырмай,
Ит қор адам болар ма
Бұл жалғанда сорлындай?

Тілегімді бермесең,
Амалым не жерлесең?
Үйір **қылма** бойыңа,
Шыны **жақсы** көрмесең.

Қайғың болар шермен **тең,**
Қара көңілім жермен **тең,**
Сенсіз маған жат төсек
Болар бейне көрмен тең.

Сіз — бір **сұңқар** шаһбаз¹
Жер жүзінен алған баж²,
Біздей ғарып есепсіз
Есігінде жүр **мұқтаж**.

Көңдің тұрса бізге ауып,
Шыныменен қозғалып,
Біз — қырғауыл, сіз — **тұйғын**,
Тояттай бер, кел де алып.

Тал жібектей оралып,
Гүл гаыбықтай бұралып,
Салмағыңнан жаншылып,
Қалсын құмар бір қанып.

Жарқ етпес **қара** көңілім не **қылса** да,
Аспанда ай менен күн шағылса да,
Дүниеде, сірә, сендей маған жар жоқ,
Саған жар менен артық табылса да.

Сорлы **асық** сарғайса да, сағынса да,
Жар тайып, жақсы сөзден жаңылса да,
Шыдайды риза болып жар ісіне,
Қорлық пен мазағына табынса да.

¹ Сабаз, ер (*парсыша*).

² Алым, салық. Бұл жерде тоят деген **мағынада** (*парсыша*).

* * *

Көзімнің қарасы,
Көңлімнің санасы,
Бітпейді ішімде
Ғашықтың жарасы.
Қазақтың данасы,
Жасы үлкен ағасы,
Бар демес сендей бір
Адамның баласы,

Жылайын, **жырлайын**
Ағызып **көз** майын.
Айтуға келген де,
Қалқама сөз дайын.
Жүрекпен қозғайын,
Әдептен озбайын,
Өзі де білмей ме,
Көп сөйлем созбайын?

Тереңдеп қарайсың,
Телміріп **тұрмайсың,**
Бихабар жүргенсіп,
Бек **қатты** сынайсың.
Сан кісі мұңайсын,
Сабырмен шыдайсың,
Күйемін, жанамын,
Еш рахым қылмайсың.

Кең маңдай, қалың шаш
Я бір кез, я құлаш.
Ақ тамақ, қызыл жүз
Қарағым, бетінді аш!

**Қара көз, имек қас,
Қараса жан тоймас.
Аузың бал қызыл гүл,
Ақ тісің кір шалмас.**

**Қыр мұрын, қыпша бел,
Солқылдар, соқса жел.
Ақ етің үлбіреп
Өзгеше біткен гүл.
Қарағым, бермен кел,
Бізге де көңіл бөл.
Қалқамның нұсқасын
Көр, көзім, бір кенел.**

**Қайғың — қыс, жүзің — жаз,
Боламын көрсем мәз.
Күлкіңіз бойды алар,
Бұлбұлдай шықса әуез.
Кісімсіп дүрдараз,
Бұрандап қылма наз.
Мал түгіл басымды
Жолыңа берсем де аз.**

**Исің гүл аңқыған.
Нұрың күн шалқыған.
Көргенде бой еріп,
Сүйегім балқыған.
Қаяусыз қалпынан,
Өзі артық даңқынан,
Қызыл тіл шыға алмас
Мақтаудың шартынан.**

**Сенсің — жан ләззаті,
Сенсің — тән шәрбәті,
Артықша жаратқан
Алланың рахматы,
Көрік — тәңір дәулеті
Қылса ұнар құрметті.
Сұлуды сүймектік —
Пайғамбар сүндеті .**

Не десем болар еп?
Ғашығың да қайғы жеп,
Өртенген жүрекке
Бір көрген болар сеп.
Біздердей ғашық **көп**,
Қайсысы саған дөп?
Жөндеп те айтпадым,
Жүрегім лүпілдеп.

Назына кім шыдар?
Бұрандап жүр шығар.
Қасқая күлгені
Қылады тым құмар.
Ер емес қымсынар,
Әркім-ақ, ұмсынар.
Құдай-ау, бұл көңлім
Күн бар ма бір тынар?

Ғашықтық, **құмарлық** пен — ол екі жол,
Құмарлық бір нәпсі үшін болады сол.
Сенен артық жан **жоқ** деп **ғашық** болдым,
Мен не болсам болайын, сен аман бол.

Көңілімнің рақаты сен болған соң,
Жасырынба, нұрыңа жан қуансын,
Бірге **жаққан** біреуге **жақпаушы** еді,
Сүйкімді тірі жанға неткен жансың?!

Ғашықтық келсе, жеңер **бойыңды** алып,
Жүдетер безгек ауру сықылданып.
Тұла бой тоңар, суыр үміт үзсе,
Дәмеленсе, өртенер күйіп-жанып.

* * *

Желсіз түнде жарық ай,
Сәулесі суда дірілдеп,
Ауылдың жаны — терең сай,
Тасыған өзен күрілдеп.

Қалың ағаш жапырағы
Сыбырласып **өзді-өзі**,
Көрінбей **жердің** топырағы,
Құлпырған жасыл жер жүзі.

Тау жаңғырығып, ән қосып,
Үрген ит пен **айтаққа**,
Келмеп пе едің **жол тосып**,
Жолығуға **аулаққа?**

Таймандамай тамылжып,
Бір суынып, **бір ысып**,
Дем ала алмай дамыл **қып**,
Елең қағып, **бос** шошып.

Сөз айта алмай бөгеліп,
Дүрсіл **қағып** жүрегі,
Тұрмап па еді сүйеніп,
Тамаққа кіріп иегі?

* * *

Сап-сап, көңілім, сап, көңілім!
Саяламай, сай таппай,
Не күн туды басыңа
Күні-түні жай таппай?
Сен жайыңа жүргенмен,
Қыз өле ме бай таппай?
Түн кезгенің **мақұл** ма,
Жан-жағыңа жалтақтай?
Өлермін деп **жүрмісің**,
Мұнан басқа жан таппай?

Сап-сап, көңілім, **сап**, көңілім!
Сабыр түбі — сары алтын.
Сабыр қылсаң жайыңды
Білер ме екен бекзатым?
Көңіл аулап сөз айтар
Арадағы тілхатым;
Ағын судай екпіндеп,
Лайы жоқ суатым,
Ауру да емес, **сау** да емес,
Құрыды әл-қуатым.

Сап-сап, көңілім, **сап**, көңілім!
Сана қылма бекерге!
Сана қылғанмен пайда **жоқ**.
Дүние даяр өтерге,
Ажал даяр жетерге.
Бейнет **көрмей**, дәулет **жоқ**.
Әлі барып кетерге,

Оныменен **бойыңа**
Иман, дәулет бітер ме?
Адалды сатсаң арамға,
Құдай қабыл етер ме?
Қыз сүйеді мені деп,
Оған көңіл көтерме!

Сап-сап, көңілім, **сап**, көңілім!
Сарқа берме санасын,
Бәрін **өзің білсең** де,
Әлі-ақ өзің танасың.
Өртенесің, жанасың,
Өз-өзіңнен бейнетке
Өз басынды саласың.
Қай мезгілде тойғыздың
Аюдайыш ағасын,
Қатыны мен **қалашын?**
Қарсақ жортпас **қара** адыр,
Қарамай неге **шабасың?**
С он да тәуір бола ма,
Үстап **ап** біреу сабасын?
Киімінді тонасын,
Елге де күлкі боласың.

Сап-сап, көңілім, **сап**, көңілім!
Сағынышқа сарғайма!
Жәй жүрсең де **қыз кумай**,
Сені біреу **қарғай** ма?
Қыз іздесең, **қалың** бер,
Мұным **ақыл** болмай ма?
Көріп алсаң **көріктіні**,
Таңдап алсаң **тектіні**,
С он да да көңіл толмай ма?
Егер **ад** ал жүргенде,
Тіпті жолың болмай ма?